

Fa molt temps que estich convensut de que la major part dels mals que passen á Espanya y en particular á Catalunya, son deguts á que la majoria de nosaltres no cooperém al be públich com deuríam ferho. Soch catalá de cor y ánima, y durant los sis anys que vaig navegar per Méxich, vaig escriure sempre á LA RENAIXENSA lo que 'm semblá millor per fer aumentar las relacions comercials entre 'ls dos paissos. Quan vaig tornar vaig deixar d' escriure, puig no 'm crech prou hábil per tocar las cuestiones que á fets locals se refereixen. Pero avuy me sembla no sería digne de mí mateix, si no portés lo meu grá de sorra á la cuestió vital que aquí 'ns preocupa de fer una carretera que uneixi á Premiá de Mar y Premiá de Dalt, veyent com veig que en contes d' unir dos pobles, de lo que 's tracta es de fer una carretera que uneixi la finca Trías ben cómodament ab ells.

Ja per ser marino, ja per haver estat molts anys fora, ja per no estar ficat en cap partit polítich, ja per no tenir enemics ni á Premiá de Dalt, ahont vaig neixe, ni á Premiá de Mar, ahont ara visch, crech que per tot aixó podrán compondre 'ls lectors de ma estimada RENAIXENSA que puch parlar sens cap classe de passió y ab imparcialitat.

Repeteixo que 'm proposo tractar aquesta cuestió sens miras particulars de cap mena y sols mogut per lo molt que estimo las ditas poblacions, ja que 'm sembla una broma de mala lley dir que ab aquesta carretera 's vol afavorir lo tránzit entre ellas. Fins á una altra.—*Joseph Fontcuberta.*

CATALUNYA

PREMIÀ DE MAR

25 de Febrer.

Prometia en ma anterior fer coneixer lo trassat de la carretera Trías. L' anomeno aixís, porque 'l poble aixís l' anomena y crech que 'l poble te rahó, atés lo següent trassat.

Preném per punt de partida la estació del ferro-carril de Fransa á Premià de Mar, que ja vaig dir en ma anterior que estava situada al costat d' ahont desemboca la riera de Premià de Dalt y en sa part de llevant.

Tenim que per anar á trobar la carretera Trías, al sortir de la estació al camí ral, *ja hem d' atravesar la riera, ó, com diria un castellá, al primer tapón zurrapa*, porque diguin ¿lo dia que hi hagi rierada com se passarà? Los que vagin á peu, la podrán passar per sobre 'l pont del ferro-carril si 'l senyor quefe ho permet. Pero 'l senyor Trías ab lo cotxe y 'ls demés ab sos carruatjes y carros ¿també passarán per sobre 'l pont del ferro-carril?

Suposém que no plou, que no baixa la riera y que, caminant per lo camí ral cap al Masnou (per més que hem d' anar á Premià de Dalt) ja hem fet los 150 metros que poch més ó menos hem de recorre pera arribar al hort de la fàbrica del gas. Are aquí lo rumbo al Masnou, al ponent, s' ha de cambiar vuyt cuartas, que diriam á la mar; noranta graus, un ángul recte que diria un geómetra, *media vuelta á la derecha* que diria un sargento que ensenyés quintos. Pero no fem cas dels noranta graus ni dels 150 metros que desde la estació hem hagut de recorre pera arribar al hort de la fàbrica del gas, comensament de la carretera Trías, ja que 'l senyor Benet y Colom, president de la comissió de Foment de la Diputació, va dir en la sessió en que 's va aprobar lo dictámen d' aquesta carretera que encare que 'n distés 500 hi feya poca cosa. Pero delxém lo de aquella sessió per una altra carta y seguim are rumbo al N. quarta més quarta menos.

Tot aixó es edificat. Grupo de casas y fàbrica á vapor de telxits á un costat y fàbrica del gas á l' altre.

Seguím.

Las estacas del trassat segueixen línea recta fins al camí del Mitj, camí divisorí entre 'ls dos pobles. Passém á la banda de dalt seguint la línea recta. Ahont son las estacas que marcan lo trassat? No se 'n veu cap. Reculém, torném al camí del Mitj; mirém be per tot. Ah!, calla, aquí 'n veig una. Allá una altra. Pero será possible! Aquestas estacas portan la direcció vers Teyá; van per des-sota la línea d' en Trías. Per qué será que la direcció d' aquestas estacas se des-via de 60 á 70 graus al ponent de la direcció de las de la fábrika del gas aquí? Seguím, veurém lo que será. Una altra estaca. Ola, aquesta ja va dreta á ca 'n Trías. Y aquestas? Aquestas ja van, curvejant, á parar al barrí de ca 'n Trías, vull dir al reixat de la finca Trías.

That is the question, potser are esclamaría un inglés. *Voilà tout*, un francés. *Ecco il problema*, un italiá; y jo en bon catalá diré que aquí hi ha 'l pot de la confitura.

Seguím.

Del barrí de ca 'n Trías á la pedrera d' en Grases, de la pedrera Grases rumbo á Sant Sebastiá (cementiri) de Premiá de Dalt y... com ja estich cansat, sols diré per acabar aquest dítxós trassat, que fent novas giragonsas y passant per la banda ponent del poble finelx en la Casa Fonda.

Al estudiar aquesta derrota, vull dir, aquest trassat, no sembla sino que un barco, vent de popa, ha seguit desde 'l camí ral al camí del Mitj; que allí li ha saltat lo vent al Nort y ha pres la mura d' estribor. Lo vent se li ha allargat, y, orsant-orsant, ha arribat al reixat de ca 'n Trías, fentlo seguir després vers Sant Sebastiá; que allavors li saltá 'l vent al xaloch, y, orsant sempre, ja ab lo vent més llarch, més escás, ha pogut fondejar á la Casa Fonda.

Parlém ara de las obras, comensant per Premiá de Dalt.

Gran terraplé al hort de ca 'n Franquesa, ab parets de sosteniment á cada banda. Pont al torrent d' en Molas per passarhi 'ls carros per sota. Demolicció de las parets del ángul mestral de la finca Torras, y reconstrucció de paret per la banda de la finca per sosteniment del terraplé. Pont al torrent d' en Torras per passarhi 'ls carros per sota, y... no allarguém més.

En cambi la nostra carretera, *la ilusoria, la ideal, la de la línea recta*, (com burlánten deya aixís lo senyor Benet y Colom), va de centre de poble á poble, sens cap pont ni cap obra de fábrika d' importancia.—*Joseph Fontcuberta*.

CATALUNYA

PREMIÀ DE MAR

27 de Febrer.

Ab la idea de que vegin los lectors de LA RENAISSANCE, que potser fou sorpresa la bona fe del senyor Benet y Colom ab lo que li feren entendre respecte de que «la carretera ilusoria, la ideal, la de la línea recta», desde la plassa de Premià de Mar al camí-ral te d'atravessar per diferents carrerons... diré que desde la plassa al camí-ral hi ha un carrer igual als demás del poble que desem-bocan al camí-ral. Te aquest una llargada aproximada á la plassa de Sant Jaume de Barcelona y per ell hi circulan sense dificultat los carruatjes. Sa amplada ve marcada en 6 metros en lo plano d'alineació y á aquesta foren subjectats los edificis nous que conté.

Frescos haurían estat al Masnou quan feren la carretera vehinal á Tayá si haguessin tingut de moment de donar igual amplaria per dintre 'ls carrers del poble com li donaren per fora 'l poblat. La urbanisació 's va fent á mida que 's pot y entenguis que aquí 's tracta d'una carretera vehinal y no provincial com aixís encabessaren sa carta varis regidors de Premià de Dalt contestant á una de nostra del 24 de Janer y senyalo aquesta fetxa perque fins are no han contestat á la que publicarem lo 21 del corrent contestántlosi.

Si á mi en particular me causá sorpresa la contestació del senyor Benet y Colom al senyor Bulgas, doble sorpresa 'm causá aquella carta escrita ab tanta *san façon*. Pero ja he amohinat prou als lectors y 'm concretaré á dírllosi:

Senyors regidors de Premià de Dalt: si encare en vostre plit hi queda un xich d' independéncia, doneu una mirada als obrers que per guanyarse la vida tenen de llevarse que encare es nit, per anar á las fábricas de Premià de Mar, y d'allí tornar de nit á Premià de Dalt. Mireu 'l crescut número de personas, las més d' ellas criaturas, que van y venen al mitjdia per dúrllosi 'l dinar al estiu ab aquell sol que estabella las pedras; mireu los treballadors del camp que á la banda de Llevant es abont tenen la feyna, ja que á la de Ponent no hi tenim casi res cap dels dos pobles; mireu lo moviment dels transports y 'l tráizit general entre ells, y se encara en vosaltres lo cor enrahona, díhéume: ¿Preferiu la carretera torta per ca 'n Trías, que casi á ningú ha d'aprofitar, á la dreta de poble á poble que á tothom vindría com l' anell al dit?

Pero no, no 'm digueu res si aixó vos ha de comprometre. Si es cás m' ho diréu á cau d'orella y aixís tindré l'imens goig de veure que sincerament m' envejéu que jo puga encara, gracias á Deu, parlar ben alt y clar en assumpto de tan gran interés, y que com jo penseu que si tants com som á Mar y á Dalt fossim lliures, entenguis be, ben lliures, ni un donaria 'l vot per la carretera d' en Trías.

Lo dia que firmavam la exposició per la Diputació una velleta 'm va cridar y 'm digué: Pepet, miréu tots de fer lo possible perque la carretera 's fassi d' aquí Mar dret á Dalt, tant per be nostre com del senyor Trías, perque si s' arribés á la carretera per casa d' ell, lo dia que fassi mal temps las malediccions y renechs que tothom li tirarà no tindrán fi ni compte. Son paraulas textuais.

He cumplert ab mon deber.—*Joseph Fontcuberta.*

Fa molts dies que rebo cartes de varis subscriptors de LA RENAIXENSA preguntantme còm ha quedat la cuestió de la carretera de Premiá de Dalt á Premiá de Mar.

També es viva la ansietat que per saberho 'm mostran moltes families dels dos pobles. Jo 'm veig obligat á dir á tots que esperém lo dictámen del senyor enginyer del Estat; que contém ab la seva imparcialitat; que sabém s' ha de fer un visori del trassat ja fet per ca 'n Trías que la majoría dels dos pobles rebutja per inútil y del que proposém nosaltres, que tan fàcilment podria ferse de centre á centre dels dos pobles y que es lo que voldrían aquets.

En un párrafo de ma carta del 26 de Febrer, combatent lo trassat de la carretera per ca 'n Trías, poch més ó menys deya:

Si la carretera 's fes de centre á centre dels dos pobles, com ab molt acert proposava al ajuntament de Premiá de Dalt, lo d' aquí Premiá de Mar, aquest hauria pagat las expropiacions y demés gastos corresponents á son terme (ara fense per ca 'n Trías tot ho ha de pagar l' ajuntament de Premiá de Dalt, puig lo d' aquí se n' ha rentat las mans), y afegía: Temerós sens dubte l' Ajuntament d' aquí, de que 's farà per ca 'n Trías, ja está gestionant per fer la de la plassa al cementiri, que será com la tercera part de la que proposava, fins á Premiá de Dalt.

Donchs be: Avuy puch manifestar als lectors de LA RENAIXENSA que aquest tros de carretera ja s' está fent.

Y qué hermós que es.

Dona tant de gust veure á las festas la gent que s' hi passeja, com pena dona la exclamació de tothom: Quína llástima que no 's fassi fins á dalt!

Se comprén. Deixém de banda que aquest camí vehinal uniria dos pobles, que fa poch anys ne feyan no més que un; deixém de banda las grans relacions de parentiu y d' amistat que hi existeixen y fins deixém de banda per més que sia un sacrillegi, que 'l camí per aquí es lo marcat per Deu Nostre Senyor al formar la declinació, naturalment suau de son terror, sens accidents, sense turons que desmontar, ni fondaladas que terraplenar, ni rieras ó torrents que necessitin ponts per atravessar.

Aném á lo que domina avuy. Aném á la cuestió económicca. Aném á veure per abont lo camí vehinal resultaria més barato.

Si comensém per Premiá de Dalt á estudiar lo trassat fet per la banda ponent dels dos pobles, ó sia 'l trassat per ca 'n Trías, ja tenim un gran terraplé desde la riera per la casa Fonda fins al hort de ca 'n Pumas, atravessant l' hort de ca 'n Franquesa. Ve després que s' haurá de fer un gran pont en lo torrent d' en Molas, per sota del qual hi han de passar los carros. Se te d' esmotxar la finca Terras, que al tirar aquellas parets á terra y terraplenar y ferne de noves, no 'n costará pocas de pessetas. Segueix després lo torrent d' en Torras, abont forsosament s' hi te de fer un altre pont que deixi pas pels carros. Ara 'l

terraplenar y fer obras pera 'l desguás fins á trobar la rasant del turó, per sota Sant Sebastiá, no 'ls dich res, com tampoch lo que costará atravessar los paviments de roca granítica de la finca Crases, y, sobretot, lo gran bunyol, lo que ho acaba d'enlletjir tot, si tot aquest trassat de sí no fos prou lleig, la gran curva que del peu del reixat de la finca Trías fa per arribar al camí del Mitj, fi del terme de Premiá de Dalt, y per últim, si ja venuts tots aquets obstacles nos trobém que del carrer de Ponent, en sa desembocadura al camí-ral, que es ahont acaba aquest malehit trassat, hem de caminar 300 metros tenint d'atravessar la riera (que de contra no te pont, més que pera 'l carril) fins arribar á la plassa, punt considerat més céntrich de Premiá de Mar... ¿Y qué? Aquets 300 metros no representan un temps perdut y aquest temps perdut no representa un valor, un cost que hem d'afegir al trassat? Donchs súmin tot aixó y compárintho ab lo nostre que no necessita res d'obras, desmonts ni terraplens, y trobarán la diferència.

No fa molts días m' escoltava jo un predicador en una iglesia de Barcelona:

«Recordad—deya dirigitse als ríchs—que despues de satisfacer vuestras necesidades naturales, todo lo que os sobra os es supérfluo y pertenece á los pobres, á los necesitados.» Y jo pensava: Quína llástima que no ho senti 'l senyor Trías. Ell que diuhen que es tan rích, que 'l ferse la carretera de la seva butxaca no li sería res, que emplehi la seva influencia per férsela ab diners del Ajuntament de Premiá de Dalt, fent tant mal, no sols á la majoría dels propietaris, ja que 'l terror dels dos pobles es més á la banda de llevant que á la de ponent, sino als pobres obrers que van á Premiá de Mar á guanyarse la vida y que per res los aprofitará aquella carretera.

Pero com avuy tot ho pot lo caciquisme, com avuy tot ho pot la influencia y la frescura, encara temería 's fes la carretera per ca 'n Trías, si no s' bagués comensat per l' Ajuntament de Premiá de Mar lo tros d' aquí al cementiri.

Qualsevol persona que no estigui cegada per l' interés personal, que 's posi en aquest tros de carretera, al dirigir la vista á Premiá de Dalt y al veure que com á punt de mira 's destaca ayrosa la xemeneya del vapor de Pau Çisa y Companyia, á dret fil, línea recta, y sáliga, com sabém tots que pel mitj no hi ha 'l menor obstacle, no pot menos de dir: Lo dia que vingan los enginyers á fer lo visori, la carretera per aquí, dret á Premiá de Dalt, será un fet.—*Joseph Fontcuberta.*